

Spelen met zand: naar een hoger niveau

Spel vormt de basis voor de ontwikkeling van het jonge kind. Om kinderen te kunnen laten spelen, is een goed ingerichte speel- leeromgeving een voorwaarde. Adviseur Jonge Kind Anouk deelt regelmatig haar ervaringen over het verrijken van deze omgeving. Deze keer zoomt ze in op een prachtige sensomotorische spelplek: het spel met zand.



De vaste ingebouwde zand- en water- tafels met stromend water: je herinnert je ze misschien nog van de prachtige kleuter- lokalen uit de jaren 70 en 80. Helaas zijn deze spelplekken bij het verhuizen naar nieuwbouwscholen in bijna alle gevallen verloren gegaan. In het beste geval staat er nu in de kleutergroep een zand/water- tafel op pootjes. Het gevolg: zand én water behoren in veel kleutergroepen niet langer tot het basisaanbod.

In de meeste kleutergroepen observeer ik rondom het spel met zand de volgende zaken:

- Er is geen zandtafel, dus geen aanbod op het spel met zand.
- Er is een dichte zandtafel die wordt gebruikt als tafel of opslagplaats.
- Er is een zandtafel met de standaard gieter, emmer, vormpjes en schepjes.
- Er is een zandtafel gevuld met rijst, papiersnippers, piepschuim of kinetisch zand.



Het spel met speelzand behoort tot het basisaanbod in een kleutergroep en moet dus gedurende het gehele schooljaar beschikbaar zijn. Deze fundamentele spelplek bevat namelijk legio mogelijkheden waarmee je kinderen eindeloos kunt laten experimenteren, manipuleren, uitlokken tot communiceren en de spelontwikkeling kan stimuleren. Aan de slag dus!

Basiskennis en basisdoelen

Kijk samen eens kritisch naar het doelenoverzicht voor het komende schooljaar. Welke doelen krijgen eigenlijk vanzelf een impuls wanneer we kinderen de mogelijk-

Kijk samen eens kritisch naar het doelenoverzicht voor het komende schooljaar

heid bieden om gedurende het gehele schooljaar met zand te spelen? Wat zijn geschikte materialen waarmee kinderen al spelend met doelen in aanraking komen? En hoe houd je het spel met zand uitdagend voor de startende tot de gevorderde speler? Deze basiskennis is essentieel. Voldoende variatie en kennis van de spelkansen zijn noodzakelijk om het spel met zand uitdagend en interessant te houden. Ik adviseer je een gezamenlijke orthotheek vol doelgerichte spelmaterialen op te zetten waar je gedurende het jaar uit kunt putten.

De zandtafel en doelgericht werken

Naast het stimuleren van de kleinmotorische vaardigheden en het sensorische spel leent de zandtafel zich bij uitstek ook voor het leren door te ervaren. Zo kan er een rijk scala aan bijvoorbeeld rekentaal al spelend de revue passeren. Kinderen krijgen daarbij de kans concrete ervaringen op te doen met de daadwerkelijke betekenissen van begrippen als vol en leeg, licht en zwaar, veel en weinig. Denk zeker ook eens aan doelen die je kunt stimuleren door kinderen te laten ervaren wat de zandtafel te bieden heeft zonder de toevoeging van enig materiaal. Voor deze spelplek geldt de vuistregel: de uitnodiging komt vóór



^ De zandtafel leent zich bij uitstek voor het leren door te ervaren.



^ Thematisch spelaanbod (Kbs st. Joseph)



Juist een grote
variatie in spelmaterialen
en spelmogelijkheden
brengt kinderen op
talloze creatieve
ideeën

de uitdaging. Je eerste prioriteit ligt altijd bij het uitnodigen tot spel.

Aanbod plannen

De zandtafel is als spelhoek zeer geschikt om te thematiseren. Juist een grote variatie in spelmaterialen en spelmogelijkheden brengt kinderen op talloze creatieve ideeën. Denk bijvoorbeeld eens aan het verwijderen van emmers, schepjes, vormpjes en gieters en aan het toevoegen van stenen, takken of een gasfornuis en kookgerei. Vergeet ook zeker niet boeken, kijkplaten en andere inspirerende afbeeldingen aan deze spelplek toe te voegen.

Passend spelaanbod

Veelal wordt het spel met zand geschaard onder het sensopathisch spel. Maar binnen dit zintuiglijke spel ontwikkelt het spel zich verder door van manipuleren en experimenteren, naar rollenspel en thematisch rollenspel. Kijk dus goed of jouw aanbod past bij de spelbehoefte van alle kinderen die er komen spelen. Soms is een tweede, kleinere plek voor het spel met zand zeer wenselijk. Zo kun je als leerkracht de grote zandtafel samen met de kinderen thematiseren door de aanleggen van een weggennetwerk of een dorp voor de kabouters, en de kleine zandtafel

houden voor de 'schenkers en de vullers' (de startende speler).

Spel begeleiden

Zoals in elke andere spelhoek beslaat de spelbegeleiding in de zandtafel in de basis de volgende drie zaken:

- uitnodigen tot spel
- actief meespelen
- laten spelen

Maar, er zijn altijd kinderen die de zandtafel een moeilijke spelplek vinden. Jullie kennen ze vast ook wel: de kinderen die binnen 5 minuten de inhoud van de zandtafel op de grond hebben weten te werken, de kinderen die verzanden in het betere gooi- en smijtwerk en de kinderen die iedere twee minuten hun handen willen wassen. Juist deze kinderen zijn erbij gebaat dat de leerkracht goed de tijd neemt om hen te begeleiden in het spel met zand. Pak zeker bij aanvang steeds maar 5 á 10 minuten om samen te spelen en laat hen daarna het spel direct afronden. Wees er zeker van dat de kinderen binnen een kort tijdsbestek een positieve ervaring hebben opgedaan met het materiaal, elkaar en jou als spelbegeleider en evalueer het positieve gedrag kort en bondig tijdens de samentijd in de evaluatiekring. ◀

TIPS

Nog wat handige tips:

- ▶ De originele zand- en watertafels zijn erg prijzig en weinig flexibel in gebruik. Het spel met zand kan ook prima aangeboden worden in lekbakken voor wasmachines of in een doorzichtige opbergbak van bijvoorbeeld IKEA (Samla).
- ▶ Er zijn altijd kinderen die erg gevoelig zijn voor een korrel zand in hun ogen en daardoor de zandtafel ontlopen. Voor hen kun je ofwel de vuurwerkbrilletjes klaarleggen ofwel een skibril voor extra anti-zandkorrel-bescherming.
- ▶ Kinderen die in het begin spelen met zand echt te intens vinden voelen aan hun handen kun je vaak ontlasten door ze tuinhandschoentjes aan te laten trekken.